

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Messutapahtuma, näytteille asettaja, yhdistys, mielipide, välitön syrjintä

Diaarinumero: 636/2019

Antopäivä: 26.11.2020

A ry on yhdistys, jonka tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan muun muassa edistää ja vahvistaa miehen ja naisen välisen avioliiton asemaa ja merkitystä aitona, luonnollisena ja pysyvänä instituutiona suomalaisessa yhteiskunnassa ja lainsäädännössä. Vastaja O ry oli yhdessä M osuuskunnan kanssa järjestänyt messutapahtuman. M osuuskunta oli koonnut alan näyttelyn, ja O ry oli vastannut tapahtuman luento-ohjelmasta.

A ry oli ilmoittautunut messuille näytteilleasettajaksi ja saanut M osuuskunnalta osallistumistaan koskevan kielteisen päätöksen. A ry oli lähettänyt M osuuskunnalle pyynnön osallistumisensa uudelleenarvioimiseksi, jolloin A ry oli hyväksytty näytteilleasettajaksi. M osuuskunta oli kuitenkin sen jälkeen ilmoittanut peruuttavansa hakijan näytteilleasettajaksi hyväksymisen.

Yhdistyksen puheenjohtajana tapahtuma-aikaan toiminut B yhtyi hakijan hakemukseen. Hakijat katsoivat joutuneensa syrjityksi mielipiteensä vuoksi, kun A ry:tä ei hyväksytty messujen näytteilleasettajaksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että hakijayhdistyksen kertaalleen jo hyväksytyin osallistumisen peruuttaminen oli johtunut hakijayhdistyksen kannattamaan mielipiteeseen liittyvästä negatiivisesta huomiosta. Vastaja ei olisi kohdellut hakijayhdistystä vastaavalla tavalla, jos hakijayhdistys ei olisi kannattanut sen säännöistä edellä selostetusti ilmeneviä mielipiteitä.

Lautakunta totesi, että tapahtumaan osallistumisen epäämiselle voi kuitenkin sinänsä olla muu, yhdenvertaisuuslain kannalta hyväksyttävä peruste esimerkiksi silloin, jos näytteilleasettajaksi ilmoittautuneen tahon toiminnan ja tapahtuman tarkoituksen välillä ei ole asiallista yhteyttä. Tällaisen perusteen käsillä oloa tuli arvioida tapauskohtaisesti. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella näytteilleasettajiksi oli hyväksytty muitakin opetusalaan suoranaisesti liittymättömiä yhdistyksiä.

Asiassa ei ollut väitetty, että hakijayhdistyksen toiminta olisi kajoanut toisten perus- ja ihmisoikeuksiin tai yllyttänyt epäkunnioitukseen tai vihaan tavalla, joka estäisi hakijayhdistystä saamasta yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaista suojaa mielipiteeseen perustuvalta syrjinnältä. Näin ollen lautakunta katsoi, että asiassa syntyi oletettava välittömästi syrjinnästä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei vastaja voinut vedota mahdolliseen kävijämäärän laskuun sen menettelyn oikeuttavana perusteena. Lautakunta piti suuren yleisötapahtuman turvallisuuden varmistamista sinänsä hyväksyttävänä ja tärkeänä

tavoitteena. Asiassa ei kuitenkaan ilmennyt seikkoja, joiden perusteella hakijayhdistyksen osallistumisen olisi voinut katsoa aiheuttaneen vaaraa tapahtuman turvalliselle toteutumiselle. Tämän vuoksi kyseessä ei ollut yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyväksyttävä syy.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei vastaaja ollut kyennyt kumoamaan syntynyttä syrjintäolettamaa ja syrjineen hakijayhdistystä ja B:ta yhdistyksen jäsenenä evätessään hakijayhdistyksen jo kertaalleen hyväksytyyn osallistumisen messuille näytteilleasettajana. Lautakunta kielsi vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hakijoihin kohdistuvaa syrjintää mielipiteen perusteella.

(ei lainvoimainen)

Asian tausta

Hakijayhdistys A ry on yhdistys, jonka tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan muun muassa edistää ja vahvistaa miehen ja naisen välisen avioliiton asemaa ja merkitystä aitona, luonnollisena ja pysyvänä instituutiona suomalaisessa yhteiskunnassa ja lainsäädännössä. Vastaaja O ry on yhdessä M osuuskunnan kanssa järjestänyt messutapahtuman tammikuussa 2019. M osuuskunta on koonnut alan näyttelyn, ja O ry on vastannut tapahtuman luento-ohjelmasta.

Hakijayhdistys on ilmoittautunut messuille näytteilleasettajaksi 19.11.2018 ja saanut M osuuskunnalta 3.12.2018 osallistumistaan koskevan kielteisen päätöksen. Hakijayhdistys on lähettänyt 9.12.2018 O ry:lle ja 11.12.2018 M osuuskunnalle pyynnön osallistumisensa uudelleenarvioimiseksi. Hakijayhdistys on hyväksytty näytteilleasettajaksi ja siitä on ilmoitettu hakijalle 21.12.2018 päivätyllä M osuuskunnan tilausvahvistuksella. Hakijayhdistys on maksanut messujen osallistumismaksun 7.1.2019. M osuuskunta on 11.1.2019 ilmoittanut peruuttavansa hakijan näytteilleasettajaksi hyväksymisen.

A ry on kohdistanut samansisältöisen samana päivänä jätetyn hakemuksen myös M osuuskuntaan.

A ry on 18.11.2019 lähettämässään hakemuksen täydennyksessä ilmoittanut, että yhdistyksen puheenjohtajana tapahtuma-aikaan toiminut B on yhtynyt alkuperäisen hakijan hakemukseen. Jäljempänä hakijayhdistyksestä ja B:sta käytetään yhteisnimitystä hakijat.

Hakijoiden vaatimukset

Hakijat pyytävät yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on syrjinyt hakijoita messuja järjestäessään, ja kieltämään vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjintää.

Hakijoiden vaatimusten perusteet

Hakemuksen tutkiminen

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta oli toimivaltainen käsittelemään hakijoiden hakemuksen. Aatteellisen yhdistyksen asettaminen epäsuotuisaan asemaan sen säännöissä määritellyn arvopohjan ja toiminnan tarkoituksen vuoksi merkitsi yhdistyksen taustalla olevien henkilöiden asettamista epäsuotuisaan asemaan heidän henkilöönsä liittyvällä perusteella.

Vastaajan tulkinta yhdenvertaisuuslain soveltamisalasta ei vastannut lain tarkoitusta, eikä siinä huomioitu yhdenvertaisuuden merkitystä aatteellisen yhdistyksen jäsenten toimiessa yhdistymisvapauden puitteissa. Yhdenvertaisuuslain esitöistä ilmenevästi yhdistyksen asemaan ja oikeuksiin puuttuminen saattoi merkitä puuttumista tämän oikeushenkilön taustalla olevan yksilön oikeuksiin.

Yhdistyksen hakemukseen myöhemmin yhtynyt B oli toiminut tapahtuma-aikana yhdistyksen puheenjohtajana ja ollut mukana neuvottelemassa O ry:n ja toisen vastaajan kanssa yhdistyksen messuille hyväksymisestä. B katsoi tulleen asiassa yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla syrjityksi henkilökohtaisesti sekä yhdistyksen jäsenenä.

Oikea vastaaja

Vaikka sopimus näytteille asettamisesta oli tehty hakijayhdistyksen ja M osuuskunnan välillä, O ry ja M osuuskunta olivat yhdessä tehneet päätöksen hakijayhdistyksen näytteilleasettajaksi hyväksymisestä sekä myöhemmin hyväksymisen peruuttamisesta. Kun vastaaja O ry oli järjestänyt messut yhdessä M osuuskunnan kanssa, myös se oli syrjinnästä vastuussa oleva taho.

Väite syrjinnästä

Hakijayhdistys oli asetettu muihin messuille näytteilleasettajiksi osallistujiin nähden erilaiseen asemaan, kun sen jo kertaalleen hyväksyty osallistumisoikeus oli myöhemmin peruutettu. Osallistumisoikeuden peruutus oli liittynyt hakijayhdistyksen kannattamiin arvoihin ja mielipiteeseen sekä yhdistyksen osallistumisen kirvoittamaan julkiseen kritiikkiin, vaikka yhdistyksen sääntöjen mukaisessa toiminnassa ei ollut mitään lain tai hyvän tavan vastaista. Hakijayhdistyksen edustama perinteisten perhearvojen kunnioittaminen ei loukannut kenenkään perus- ja ihmisoikeuksia. Suomeen moniarvoisena yhteiskuntana mahtui monenlaisia perhe- ja avioliittokäsityksiä.

Jo hyväksyty osallistumisen peruuttamisen syyksi vastaaja oli ilmoittanut, että hakijayhdistyksen osallistuminen oli saanut aikaan paljon palautetta ja että se halusi varmistaa tapahtuman onnistumisen ja sen, ettei yksittäinen näytteilleasettaja vienyt huomiota tapahtuman laajalta ja laadukkaalta ohjelmalta. M osuuskunnan yleisistä osallistumisehdoista tai O ry:n säännöistä ei ilmennyt, ettei hakijayhdistys olisi täyttänyt näytteilleasettajan edellytyksiä. Ehdoista tai säännöistä ei ilmennyt myöskään mitään

sellaista seikkaa, jonka perusteella hakijayhdistyksen osallistuminen olisi voitu peruuttaa. Vastaajan nopeasti tekemä peruuttamispäätös oli ollut kohtuuton ja liioiteltu reaktio, joka oli syrjinyt hakijoita. Vastaaja ei ollut osoittanut mitään yksittäistä seikkaa, joka olisi osoittanut hakijayhdistyksen osallistumisen johtavan tapahtuman onnistumisen vaarantumiseen. Mikään ei myöskään ollut osoittanut O ry:n sääntöjen tai arvojen olevan ristiriidassa hakijayhdistyksen toiminnan tarkoituksen ja toimintamuotojen kanssa. Myöskään vastaajan vastauksessa viitattu tapahtuman turvallisuuden, onnistumisen tai viihtyisyyden arviointi ei oikeuttanut osallistumisen epäämiseen. Asiassa ei ollut edes väitetty, että hakijayhdistys olisi aiheuttanut vaaraa tai häiriötä messukävijöille. Vastaajan vetoama messujen päätehtävän vaarantuminen oli liittynyt ainoastaan hakijayhdistyksen osallistumisen aiheuttamaan, sen edustamasta arvomaailmasta aiheutuneeseen yleiseen palautteeseen.

Hakijayhdistyksen soveltuvuus näytteilleasettajaksi oli arvioitu ja hyväksytty jo aiemmin. Ennen osallistumisen hyväksymistä vastaaja oli yhdessä M osuuskunnan kanssa perusteellisesti pohtinut hakijayhdistyksen osallistumismahdollisuutta. Keskustelua oli käyty tapahtuman luonteesta, arvoista ja osallistumisen ehdoista, ja hakijayhdistyksen oli arvioitu voivan osallistua, mikäli se sitoutui tapahtuman periaatteisiin. O ry oli 11.1.2019 verkkosivuillaan julkaisemassaan kannanotossa todennut, että näytteilleasettajiksi saattoivat lähtökohtaisesti ilmoittautua lain puitteissa toimivat yritykset ja järjestöt, ja että messuilla oli mukana useita erilaisia näkemyksiä omaavia toimijoita. Lisäksi O ry oli kertonut, että ennen hakijayhdistyksen hyväksymistä sen kanssa oli käyty perusteellinen keskustelu tapahtuman luonteesta, arvoista ja osallistumisen ehdoista.

Asiassa eivät tulleet sovellettavaksi yhdenvertaisuuslain 11 §:n tarkoittamat oikeuttamisperusteet, eikä vastaajan menettely täyttänyt myöskään perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävää tavoitetta. Sillä seikalla, että hakijayhdistyksen jäsenet olivat voineet osallistua messuille vieraina, ei ollut näytteille asettamista koskevan asian arvioinnissa merkitystä.

Vastaajan vastaus

Vastaaja vaatii hakijoiden hakemuksen jättämistä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaan kuulumattomana tutkimatta. Mikäli lautakunta kuitenkin tutkii hakemuksen, vastaaja kiistää syrjineensä hakijoita.

Vastaajan vastauksen perusteet

Hakemuksen tutkiminen

Yhdenvertaisuuslainsäädännöllä ei suojattu yhdistyksiä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta saattoi käsitellä ainoastaan yksilöihin väitetysti kohdistuneita syrjintätapauksia. Hakijayhdistykseen kuuluneilta henkilöiltä ei ollut evätty osallistumista messuille heidän yhdistykseen kuulumisensa perusteella.

Sillä, että yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja oli myöhemmin ilmoittautunut hakijaksi asiassa, ei ollut tutkimatta jättämistä koskevan asian arvioinnissa merkitystä.

Oikea vastaaja

O ry ei ollut vastuussa näytteilleasettajien valitsemisesta, vaikka se toimi tiiviissä yhteistyössä M osuuskunnan kanssa. M osuuskunta teki liiketoimintapäätöksensä itsenäisesti, vaikka se kuului asiakkaitaan ja yhteistyökumppaneitaan näytteilleasettajia valitessaan.

Väite syrjinnästä

Messut olivat opetus- ja koulutuslalla työskentelevien koulutus- ja verkostoitumistapahtuma, jonka tarkoituksena oli esitellä opetusalan uusimmat tuotteet ja palvelut ja järjestää korkeatasoista luento-ohjelmaa ja keskustelua. Messujen päätehtävänä oli luoda tapahtuma, joka innosti tulemaan paikalle ja antoi opettajille välineitä opetustyöhön.

O ry oli lähtökohtaisesti luottanut kävijöidensä arvostelukykyyn näiden vieraillessa eri osastoilla. Se oli kuitenkin joutunut uudelleenarvioimaan hakijayhdistyksen osallistumista, koska useat järjestön jäsenet ja messuille aikoneet olivat ilmoittaneet jättävänsä messut hakijayhdistyksen osallistumisen vuoksi väliin, ja näin messujen päätehtävä oli uhannut vaarantua. O ry oli yhdessä toisen tapahtumajärjestäjän kanssa halunnut hakijayhdistyksen osallistumisen peruuttamalla varmistaa, että messut onnistuivat ja ettei yksittäinen näytteilleasettaja vienyt huomiota messujen laajalta ja laadukkaalta ohjelmalta.

Päätös osallistumisen peruuttamisesta oli perustunut kokonaisarvioon tapahtuman turvallisuudesta ja onnistumisesta ilman häiriöitä. Messuvieraiden oli voitava tuntee olonsa messuilla turvallisiksi ja häiriötilanteiden ennakointi kaikin mahdollisin keinoin oli äärimmäisen tärkeää. Yksi tällainen keino oli osallistumisehtojen mukainen osallistumisen peruutus. O ry:lla ei ollut kantaa näytteilleasettajien vakaumuksen, uskonnon tai poliittisen mielipiteen osalta, mutta näytteilleasettajien vakaumus ja aate saivat kuitenkin näkyä vain niissä rajoissa, joissa M osuuskunnan säännöt sen sallivat.

B:n osalta ei ollut selvitetty, että hänen osallistumisensa messuille olisi evätty tai että häntä olisi syrjitty yhdistykseen kuulumisen tai siinä puheenjohtajana toimimisen takia.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta tutkii hakemuksen kummankin hakijan osalta ja katsoo, että myös O ry on asiassa vastaaja.

Väitetyn syrjinnän osalta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja on syrjinyt hakijayhdistystä ja B:tä yhdistyksen jäsenenä evätessään hakijayhdistyksen jo kertaalleen hyväksytyyn osallistumisen näytteilleasettajana messuille.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hakijoihin kohdistuvaa syrjintää mielipiteen perusteella.

Perustelut

Asian käsittelyn lähtökohdat ja kysymyksenasettelu

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa aluksi, että se arvioi hakemuksessa esitettyjä väitteitä yksinomaan yhdenvertaisuussäntelyn syrjinnän kieltoa koskevien vaatimusten perusteella eikä ota kantaa muun muassa hakijayhdistyksen osallistumisen peruuttamisen sopimusoikeudellisen sallittavuuden arviointiin.

Asiassa on ensinnäkin arvioitava, onko yhdistyksen laatima hakemus otettava lautakunnassa tutkittavaksi.

Mikäli hakemus tutkitaan, syrjintäväitteen osalta on aluksi arvioitava, syntyykö hakijoiden vaatimusten perusteella oletama nimenomaisesti O ry:n hakijoihin kohdistamasta syrjinnästä. Jos syrjintäoletettaman katsotaan syntyneen, on arvioitava, onko vastaaja esittänyt syrjintäoletettaman kumoavaa selvitystä. Syrjintäväitettä on arvioitava hakijayhdistyksen ja hakemukseen yhtyneen yksityishenkilön osalta erikseen.

Hakemuksen tutkiminen

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan yhdenvertaisuussäntely ei yleensä tule sovellettavaksi yritysten välisiin sopimussuhteisiin eikä muutoinkaan oikeushenkilöiden välisiin oikeussuhteisiin. Oikeushenkilön asemaan ja oikeuksiin puuttuminen saattaa kuitenkin merkitä kajoamista oikeushenkilön taustalla olevan yksilön oikeuksiin. Esimerkiksi jonkin yhdistyksen tai uskonnollisen yhdyskunnan asettaminen epäsuotuisaan asemaan lain 8 §:n 1 momentissa kielletyllä perusteella voi merkitä laissa tarkoitettua syrjintää näiden oikeushenkilöiden taustalla olevia ihmisiä kohtaan. (HE 19/2014 vp s. 68)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on katsonut, että syrjivä menettely, jolla vastaaja oli jättänyt vuokraamatta tilojaan yhdistykselle, jonka nimi viittasi islaminuskoon, oli kohdistunut kaikkiin kyseisen yhdistyksen jäseniin (YVTltk 162/2016, 26.9.2017).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että myös tässä asiassa väitetyn syrjinnän voidaan katsoa merkitsevän kajoamista hakijayhdistyksen jäseninä olevien luonnollisten henkilöiden oikeuksiin. Tämän vuoksi hakemus voidaan tutkia sekä hakijayhdistyksen että hakemukseen yhtyneen yksityishenkilön osalta.

Syrjintäväitteen arviointi

Väitettyyn syrjintään sovellettavat oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18-19/1990) 14 artiklan mukaan tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskuntoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

Mielipiteen käsitettä tulkitessa tulee ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artikla, jonka 1 kappaleen mukaan sananvapaus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössään todennut, että ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan mukainen sananvapauden suoja ei koske ainoastaan tietoja ja ajatuksia, joiden vastaanottaminen on myönteistä tai joita voidaan pitää harmittomina tai merkityksettöminä, vaan myös sellaisen tiedon vastaanottamista, joka on loukkaavaa, järkyttävää tai häiriötä aiheuttavaa vaikka vain osalle väestöstä (Giniewski v. Ranska, 31.1.2006, kohta 43). Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tämä on perusteltua pluralismin, suvaitsevuuden ja avarakatseisuuden vuoksi, joiden puuttuessa ei voida puhua demokraattisesta yhteiskunnasta (Vereinigung Bildender Künstler v. Itävalta, 25.1.2007, kohta 26).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklan mukaan minkään sanotussa yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin mukaan se, joka katsoo joutuneensa syrjityksi, voi saattaa syrjintää koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi.

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäolettamien syntyminen, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi olettamien syntymiseen. (HE 19/2014 vp s. 93)

Merkitystä ei ole sillä, onko tekijän tarkoituksena ollut syrjiä, jos menettelyä on objektiivisin perustein arvioituna pidettävä syrjintänä. (HE 19/2014 vp s. 71)

O ry:n selvityksen mukaan O ry ja M osuuskunta ovat kumpikin toimineet tapahtuman järjestäjinä, mutta päätöksen näytteilleasettajien hyväksymisestä on tehnyt M osuuskunta. Hakemuksen liitteenä toimitetusta sähköpostiviestikoosteesta ilmenee, että M osuuskunnan edustaja on viestissään hakijayhdistykselle 3.12.2018 kertonut, että M osuuskunta toteuttaa tapahtuman yhteistyössä tapahtuman toimeksiantajan O ry:n kanssa. Edelleen sähköpostiviestikoosteesta ilmenee, että O ry:n ja M osuuskunnan edustajat ovat keskustelleet hakijayhdistyksen hyväksymisestä näytteilleasettajaksi joulukuussa 2018, minkä jälkeen hakijayhdistykselle on 21.12.2018 toimitettu tilausvahvistus näyttelytilasta. O ry on hakemuksen mukaan julkaissut hakijayhdistyksen tapahtumaan osallistumista koskevan uutisen verkkosivuillaan 11.1.2019 aamupäivällä. M osuuskunnan edustaja on lähettänyt hakijayhdistykselle sähköpostiviestin osallistumisen peruuttamisesta saman päivän iltapäivänä. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella sekä M osuuskunta että O ry olivat tätä ennen saaneet negatiivista palautetta hakijayhdistyksen tapahtumaan osallistumisen vuoksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa asiassa tulleen selvityksen, että O ry ja M osuuskunta ovat molemmat toimineet messutapahtuman järjestäjinä. Sanotut tahot ovat edellä selostetusti tehneet tiivistä yhteistyötä myös harkitessaan, saako hakijayhdistys osallistua messutapahtumaan

näytteilleasettajana. Näistä syistä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että kumpikin taho on myös tosiasiallisesti vastannut päätöksestä peruuttaa hakijayhdistyksen näyttelytilavaraus. Väitettyyn syrjintään perustuvan vastaaja-aseman syntymisessä merkitystä ei ole sillä, kumpi järjestäjistä on toimittanut hakijayhdistykselle tilausvahvistuksen ja tiedon peruutuksesta.

Seuraavaksi asiassa on arvioitava, syntyykö peruutuksen vuoksi oletettava hakijaan kohdistuneesta syrjinnästä. Saadun selvityksen perusteella asiassa tulee tarkemmin arvioitavaksi, onko vastaajan menettely ollut välitöntä syrjintää hakijayhdistyksen kannattaman mielipiteen vuoksi.

Hakijat ovat esittäneet, että vastaaja on yhdessä toisen tapahtuman järjestäjän kanssa peruuttanut hakijayhdistyksen osallistumisen messuille näytteilleasettajana sen kannattaman mielipiteen vuoksi. Hakijoiden toimittamista liitteistä ilmenee, että M osuuskunta on viestissään 3.12.2018 ilmoittanut hakijayhdistykselle messujen olevan opetus- ja kasvatustapahtuma, jonka pääpaino on kotimaisten opetusalan ammattilaisten ammatillisessa kehittämisessä. Viestin mukaan järjestävä taho ei ole nähnyt yhteyttä hakijan palveluiden ja tapahtuman ja sen tuoteryhmien välillä ja on tällä perusteella evännyt hakijayhdistyksen osallistumisen. Kuitenkin järjestäjät ovat sittemmin asiassa käydyn keskustelun ja arvioinnin pohjalta tilausvahvistuksella 21.12.2018 hyväksyneet hakijayhdistyksen osallistumisen näytteilleasettajana tapahtumaan. Osallistuminen on peruutettu M osuuskunnan edustajan sähköpostiviestillä 11.1.2019. Tuolloin peruutuksen syyksi on kerrottu hakijayhdistyksen osallistumisesta seurannut runsas palaute ja järjestäjien halu varmistaa tapahtuman onnistuminen. Myös vastaajan vastauksesta ilmenee, että kertaalleen hyväksyty osallistuminen on peruutettu, koska hakijayhdistyksen osallistuminen oli saanut runsaasti kritiikkiä ja messujen päätehtävä oli vaarantumassa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että sinänsä järjestäjätahojen hakijayhdistykselle alun perin joulukuussa 2018 ilmoittama syy osallistumisen epäämiseksi ei ole ollut yhdenvertaisuuslain kannalta ongelmallinen. Vastaajan toimintaa on kuitenkin arvioitava kokonaisuutena, jolloin huomioon otettavaksi tulee se, että tammikuussa 2019 osallistumisen peruuttamiselle on ilmoitettu edellä selostettu, järjestäjien saamaan palautteeseen liittyvä syy. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakijayhdistyksen kertaalleen jo hyväksyty osallistumisen peruuttaminen tammikuussa 2019 on johtunut hakijayhdistyksen kannattamaan mielipiteeseen liittyvästä negatiivisesta huomiosta. Vastaaja ei olisi kohdellut hakijayhdistystä vastaavalla tavalla, jos hakijayhdistys ei olisi kannattanut sen säännöistä edellä selostetusti ilmeneviä mielipiteitä. Merkityksellistä tässä yhteydessä on myös se, että asiassa esitetyn selvityksen perusteella näytteilleasettajiksi on hyväksyty muita opetusalaan suoranaisesti liittymättömiä yhdistyksiä.

Asiassa ei ole väitetty, että hakijayhdistyksen toiminta kajoaisi toisten perus- ja ihmisoikeuksiin tai yllyttäisi epäkunnioitukseen tai vihaan tavalla, joka estäisi hakijayhdistystä saamasta yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaista suojaa mielipiteeseen perustuvalla syrjinnällä. Asiassa syntyy oletama välittömästi syrjinnästä.

Kuten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on edellä selostetusti aiemmassa ratkaisukäytännössään katsonut, yhdistykseen kohdistunut syrjintä merkitsee kajoamista yhdistyksen jäsenenä olevien luonnollisten henkilöiden oikeuksiin. Koska B on tapahtumahetkellä ollut hakijayhdistyksen jäsen, oletettu syrjintä on kohdistunut myös häneen yhdistyksen jäsenenä. Asiassa ei ole vedottu muihin sellaisiin seikkoihin, joiden perusteella vastaajan voisi katsoa syrjineen B:tä.

Syrjintäoletaman kumoaminen

Vastaajan on syrjintäoletaman kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu. Koska erilainen kohtelu ei ole perustunut lakiin, vastaajan tulee osoittaa, että osallistumisen peruuttamisella on ollut yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja että käytetyt keinot ovat olleet oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan myös muun kuin välittömästi lakiin perustuvan erottelun tavoitteen hyväksyttävyyttä tulisi arvioida Suomen oikeusjärjestyksen näkökulmasta. Tavoitteen tulee siten olla hyväksyttävä perusoikeusjärjestelmän ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja yleisemminkin Suomen oikeusjärjestyksen kannalta. Tavoitetta voidaan pitää hyväksyttävänä erityisesti, jos sillä suojataan tai edistetään perus- ja ihmisoikeuksia taikka jos kyse on muusta oikeudenmukaisesta, painavasta yhteiskunnallisesta pyrkimyksestä. Säännös edellyttäisi erottelulta hyväksyttävän tavoitteen lisäksi käytettävien keinojen oikeasuhtaisuutta. Ihmisten erilainen kohtelu hyväksyttävässäkään tarkoituksessa ei siten olisi sallittua, jos käytetty keino on kyseisessä tilanteessa epäasianmukainen tai ylimitoitettu taikka jos keinon käyttäminen ei ole tarpeen sen vuoksi, että sama tavoite voitaisiin saavuttaa jollakin muulla, yhdenvertaisen kohtelun kanssa paremmin sopusoinnussa olevalla keinolla. (HE 19/2014 vp s. 71–72)

Vastaaja on selvityksessään vedonnut siihen, että hakijayhdistyksen osallistumisen peruuttaminen oli tarpeen, jotta messujen päätarkoitus, eli opetus- ja koulutusalaalla työskenteleville suunnatun laadukkaan koulutus- ja verkostointitapahtuman toteutuminen, ei vaarantuisi. Selvityksen perusteella useat O ry:n jäsenet ja messuille aikoneet olivat ilmoittaneet jättävänsä osallistumatta messuille hakijayhdistyksen osallistumisen vuoksi. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että selvityksen perusteella

juuri mahdollinen kävijämäärän lasku oli seikka, jonka vuoksi vastaaja katsoi messujen päätarkoituksen vaarantuvan. Lautakunta katsoo, ettei vastaaja voi vedota mahdolliseen kävijämäärän laskuun sen menettelyn oikeuttavana perusteena.

Vastaaja on selvityksessään tuonut lisäksi esille, että messujen kokoisen tapahtuman järjestämisessä on äärimmäisen tärkeää ennakoida mahdollisia häiriötilanteita ja varautua niihin kaikilla käytössä olevilla keinoilla, joista yksi oli osallistumisehtojen mukainen osallistumisen peruuttaminen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että suuren yleisötapahtuman turvallisuuden varmistaminen on sinänsä hyväksyttävä ja tärkeä tavoite.

Asiassa ei kuitenkaan ole ilmennyt seikkoja, joiden perusteella hakijayhdistyksen osallistumisen voisi katsoa aiheuttaneen vaaraa tapahtuman turvalliselle toteutumiselle. Tämän vuoksi kyseessä ei ole yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyväksyttävä syy.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja ei ole pystynyt kumoamaan syrjintäolettaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää vastaajaa yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin nojalla jatkamasta tai uusimasta hakijoihin kohdistuvaa syrjintää mielipiteen perusteella. Edellä selostetusti näytteilleasettajana tapahtumaan osallistumisen epäämiselle voi kuitenkin sinänsä olla muu, yhdenvertaisuuslain kannalta hyväksyttävä peruste esimerkiksi silloin, jos näytteilleasettajaksi ilmoittautuneen tahon toiminnan ja tapahtuman tarkoituksen välillä ei ole asiallista yhteyttä. Tällaisen perusteen käsillä oloa tulee arvioida tapauskohtaisesti.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakemus voidaan tutkia kummankin hakijan osalta ja että myös O ry on asiassa vastaaja.

Väitetyn syrjinnän osalta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja ei ole pystynyt kumoamaan asiassa syntyneitä olettaa välittömästi syrjinnästä mielipiteen perusteella. Vastaaja on syrjinyt hakijayhdistystä ja B:ta yhdistyksen jäsenenä evätessään hakijayhdistyksen jo kertaalleen hyväksytyyn osallistumisen messuille näytteilleasettajana.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hakijoihin kohdistuvaa syrjintää mielipiteen perusteella.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1 ja 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 § 1 momentti, 10 §, 11 §, 20 § 3 momentti, 21 § 2 momentti ja 28 §

Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18-19/1990) 10, 14 ja 17 artikla

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjeus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Riitta-Maija Jouttimäki, Pirkko Mahlamäki, Milka Sormunen ja Sonya Walkila. Asian esittelijä Laura Kirvesniemi.